

- відсутність плюралізму;
- нетерпимість до політичного інакодумства, жорстке переслідування будь-якого спротиву і навіть особистих думок та виправдовування з огляду на це будь-яких форм насильства;
- концентрація влади в руках одного лідера чи партії, які представляють законодавчу і виконавчу владу;
- державний монополізм в сфері економіки
- підпорядкування інформаційного простору політичному лідерові чи партії.

Класичними тоталітарними державами були гітлерівська Німеччина та СРСР. Причому політичний режим у колишньому Радянському Союзі пройшов такі етапи:

- 1917—1921 рр. – період воєнного комунізму – тоталітарно-авторитарний тип політичного режиму;
- 1921—1929 рр. – авторитарний режим;
- 1929—1956 рр. – тоталітарний режим;
- 1956—1985 рр. – зникли ознаки класичного тоталітаризму, але загалом режим залишався тоталітарним.

Занепад епохи тоталітаризму в СРСР розпочався за "горбачовської перебудови", коли впала "залізна завіса" ідеологічного монізму (грец. monos — один) й закритості суспільства.

Список використаної літератури:

1. Бодуен Ж. Вступ до політології. – К., 1995.
2. Базар І. М. Політична етнологія як наука: історія, теорія, методологія, праксеологія. - К., 1994.
3. Гаєвський Б. Українська політологія. – К., 1995.
4. Гальчинський А. Кінець тоталітарного соціалізму, а що далі? – К., 1996.
5. Гелей С. Д., Рутар С. М. Основи політології. Навч. посібник. – К., 1999.

Возіян К.

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ: СУЧАСНА СОЦІАЛЬНА РОЛЬ І ФУНКЦІЇ

У статті розглянуто сутність політичних партій, визначено чинники, що спричиняють їх утворенню. Запропоновано класифікацію функцій, які виконують політичні партії. За допомогою результатів соціологічного дослідження доведено, що українські партії зосереджені на виконанні політичних та внутрішньопартійних функцій.

Ключові слова: політична партія, партія, функції, соціальна роль.

Політичні партії - це складний соціокультурний та політичний феномен, який протягом багатьох років відіграє значну роль в житті суспільства, і який можна розглядати з багатьох боків.

З політологічної точки зору, політична партія - це організована частина суспільства, члени якої об'єднуються з метою виборювання влади в державі та подальшого її утримання. З соціологічної точки зору - це найбільш активна та

організована частина населення, представники одного чи декількох класів, соціальних груп, які об'єдналися з метою захисту своїх інтересів.

З точки зору державного управління, партія - це вагомий елемент системи управління в державі, адже уряди більшості країн світу формуються саме за партійною ознакою.

Загалом, термін "партія" у перекладі з латинської мови означає частину якоїсь великої спільноти.

Отже, узагальнюючи можна сказати, що партії виступають значущим елементом політичної, соціальної та управлінської систем, виконуючи низку важливих функцій.

Виходячи із зазначеного, дослідження політичних завдань і функцій політичних партій, визначення напрямів підвищення соціальної ефективності їхньої діяльності стає актуальним науково-прикладним завданням.

Перші наукові уявлення про партії пов'язані з такими мислителями та політичними діячами, як Дж. Вашингтон, Дж. Медісон, Ж.-Ж. Руссо, А. Токвільта ін. Істотне місце проблемам політичних партій приділяли мислителі початку ХХ ст. Дж. Брайс, М. Вебер та ін.

Метою даної статті є з'ясування соціальної ролі та функцій політичних партій у сучасній Україні.

Думки щодо соціальної ролі та функцій політичних партій вже кілька століть турбують дослідників у всьому світі. Ж.-Ж. Руссо, як і послідовники його теорії, розглядали партії як хто, як засіб роз'єднання суспільства, як вияв домінування вузькогрупових інтересів над інтересами народу [1]. Приблизно так само оцінювали роль партій і "батьки-засновники" Конституції США Дж. Вашингтон, О. Г'амільтон та ін. Але навіть вони, а тим більше їх наступники, не могли не зважати на те, що люди мають відмінні політичні уподобання, ут. ч. й щодо таких засадничих понять, як свобода, рівність, справедливість тощо.

Основний зміст діяльності будь-якої політичної партії - здобуття політичної влади в державі та реалізація своїх програмних цілей, які вони проводять у життя через ідейно-політичну, організаційну, пропагандистську, державну (коли оволодівають державною владою) діяльність.

Прототипи сучасних політичних партій з'явилися у період ранніх буржуазних революцій. Між тим, у сучасному розумінні політичні партії сформувалися лише в середині ХХ ст. одночасно з еволюцією виборчого права в напрямку до утвердженій прямих, рівних, загальних виборів при таємному голосуванні. У сучасному світі налічується понад вісімсот партій, які об'єднують більше 100 млн членів [2]. Серед чинників, які спричиняють утворенню політичних партій, можна назвати такі:

- наявність у певних соціальних груп специфічних інтересів, реалізація яких вимагає утворення партій;
- різні погляди громадян щодо політичного устрою суспільства та інших конкретних політичних питань;
- незадоволення частини суспільства своїм становищем та наявність нагальної потреби діяти, щоб змінити його;

- наявність міжнаціональних конфліктів і міжконфесійних протиріч, коти партії формуються насамперед навколо національних чи релігійних ідей.

Виникнення партій не є випадковим явищем. їхня поява зумовлена об'єктивними потребами розвитку суспільства, вони є центром кристалізації політичних інтересів, засобом контролю діяльності уряду, розвитку демократії, громадянського суспільства, формування громадської думки. Історичний досвід доводить, що партії можуть виникати на базі політичного руху або громадського об'єднання певної групи людей, перетворюючись на організацію для досягнення своєї мсти шляхом розгортання політичної діяльності.

Уявлення про ту чи іншу партію дають таю чинники: 1) мста партії - завоювання й здійснення влади окремо або в коаліції; 2) характер організації партії; 3) зміст ідеології партії; 4) діяльність парні щодо забезпечення соціальної бази, підтримки з боку населення.

Сучасні політичні партії характеризуються складною структурою, в якій можна, насамперед, виділити такі елементи, як: лідери партії, партійний апарат, ідеологи партії, рядові члени партії.

У наш час все більш очевидною стає суперечлива сутність політичних партій. Як зазначав Ж. Клемансо, партії - це водночас добро і зло. "Добро-тому, що вони є колективною силою у боротьбі за прогрес. Зло - тому, що вони рано чи пізно уподібнюються церкві з її ієрархією та дисципліною, а такі організації обмежують можливості видатних особистостей, які в колективі змушені опускати до загального середнього рівня. У природі політичних партій закладена вада, виявлена ще Р. Міхельсом: "будучи створеними як засіб осягнення соціально-групової мети, партії самі швидко стають мстою самих себе: починають дбати переважно про свій добробут і успіх на виборах [6].

Важливе місце в розумінні сутності партій та оцінці їхньої ролі у житті суспільства посідає визначення функцій політичних партій.

Загалом, аналіз існуючих наукових праць дозволяє їх на розподілити на три великі групи.

I. Внутрішньопартійні функції:

1. Забезпечення єдності і погодження в партійних рядах.
2. Розширення складу партії (особливо важливе місце займає в діяльності масових партій).
3. Удосконалення партійної структури.
4. Укріплення фінансової бази політичної партії.
5. Розвиток відносин з іншими політичними партіями в середині та поза державою.

II. Друга група функцій – власне політичні функції.

1. Набуття влади, формування механізмів державного управління.
2. Легітимізація влади, тобто забезпечення підтримки влади серед населення.
3. Розробка і прийняття політичних рішень, здійснення політичного курсу суспільства.
4. Кадрова функція. Партії здійснюють відбір кандидатів на посади в

представницьких органах.

5. Контроль за виконанням державних програм. У першу чергу, ця функція здійснюється через парламентську фракцію.

6. Координація і погодження дій з іншими учасниками політичного процесу (партії, блоки).

7. Корегування політичного курсу суспільства.

III. Соціальні функції.

Акумулявання та агрегування політичних інтересів громадян. Партії покликані представляти та захищати інтереси певних соціальних груп на державному та місцевому рівнях через ВІДПОВІДНІ державно-управлінські акти: рішення, закони, постанови тощо....

При цьому рід акумулюванням інтересів мається на увазі об'єднання близьких інтересів різних людей, під агрегуванням - їх узагальнення, перетворення на конкретні ПОЛІТИЧНІ вимоги та рішення.

Із функцій агрегування інтересів напряду витікає функція ідеологічна. Під політичною ідеологією мається на увазі соціально значуща, теоретично оформлена система ідей, в якій відбиваються інтереси певних прошарків і яка слугує закріпленню чи ЗМІНИ суспільних відносин. Отже, можна стверджувати, що партія надає людині ідеологію - зручну цілісну схему пояснення реальності (політичної, економічної тощо).

Завдяки цій функції партії виконують ще одну важливу функцію - політичної орієнтації суспільства в цілому та формування громадської думки про певні внутрішньо- та зовнішньо-політичні події.

Політична організація громадян. Сюди відноситься організація дій, на які реагує влада (мітинги, демонстрації тощо). Партії надають певну форму незадоволенню людей, спрямовують його на конкретні соціально-політичні дії.

Політична соціалізація. Політична соціалізація - це процес політичного становлення особистості, входження людини в політику, його підготовка і включення його до владних відносин. Вона включає два аспекти: формування політичного світосприйняття (політичні орієнтації, прихильність до певних стереотипів); набуття навичок поетичної участі.

Інтеграція суспільства. Партії намагаються об'єднати населення для боротьби т конкурентами. Однак поряд з функцією інтеграції вони можуть виконувати і функцію дезінтеграції. Тут важлива наявність у суспільстві базового консенсусу, тобто погодження за різними питаннями, а також конструктивна позиція партій - вони не повинні створювати штучних ліній розподілу суспільства. При цьому ключовим моментом в реалізації даної функції стає примирення інтересів конфліктуючих класів і соціальних груп, згладжування соціальних протиріч, недопущення розвитку конфліктів, не доведення соціальної системи до точки вибуху.

Багатоманітність функцій політичних партій свідчить про їх глибоке проникнення в суспільстві та розповсюдження на різноманітні соціальні явища. Таким чином, партія виступає містком між суспільством і державою.

Між тим, умови інформаційного суспільства висувають, на нашу думку ще декілька соціально значущих функцій політичних партій, зокрема:

- налагодження тісного зв'язку та взаємодії з іншими суб'єктами громадянського суспільства - громадськими об'єднаннями, асоціаціями тощо;
- розробки системи колективного обґрунтування та прийняття рішень;
- створення інформаційного банку даних про існуючі в суспільстві протиріччя та методи їх розв'язання;
- розробка методів діагностики стану суспільного організму;
- участь у міжнародних асоціаціях партійних організацій, захист національних інтересів на міжнародному рівні.

При цьому, за результатами опитування можна стверджувати, що більшість впливових українських політичних сил практично не мають власної ідеології, а лише захищають певний бренд, ідейне наповнення якого може змінюватися в залежності від конкретної ситуації.

Серед шляхів модернізації існуючої партійної системи експерти відзначають:

- прийняття нової виборчої системи (84,4 %);
- установлення "фільтрів" для дрібних партій (28,1 %);
- установлення обов'язкової мінімальної чисельності партій (18,8 %) [9].

Отже, для Українського суспільства, яке тільки нещодавно стало звикати до такого явища, як багатопартійність, політичні партії і досі залишаються чимось чужим та таким, що викликає недовіру. Більшість проведених соціологічних досліджень фіксують негативне ставлення більшості соціальних груп до цього соціального інституту. Виходячи з цього, недивним є той факт, що більшість українських громадян не належать до жодної політичної партії.

Поряд з цим і політичні партії, попри всі існуючі законодавчі преференції, ще не стали в Україні захисниками прав і свобод людини, виступаючи радше клубами за інтересами або за уподобаннями, за якими стоять окремі багаті люди - спонсори.

Дані проведених експертних опитувань констатують, що з усього переліку соціально значущих функцій, політичні партії в Україні не виконують жодної.

При чому відзначимо, що виконання соціально значущих функцій може відбутися за трьох ключових умов.

Якщо партія має свою ідеологію, тобто відносно стабільну систему ідей, поглядів, уявлень про сучасність і про бажане майбутнє.

Якщо ідеологія партії спрямована не на пошук існуючих соціальних протиріч, а на пошук того, що об'єднує суспільство, і якщо спільники партії основні зусилля спрямовують не на компрометацію опонентів, а на пошук власних, оригінальних і конструктивних рішень вирішення актуальних для суспільства проблем.

Саме такі партії і матимуть майбутнє в Україні.

Список використаної літератури:

1. Абетка української політики. - К.: АТС, 1997. - 278 с.

2. Білоус Л. Паштико-правові системи: світі Україна/ А. Білоус. - К., 1997. -230 с.
3. Вебер М. Избранные произведения / М. Вебер ; [пер. с нем.; сост. и общ. ред. Ю. Давидова; предисл. П. Гайденко]. -М.: ВЦИОМ. -2003. -790 с.
4. Войне К. фон. Типы политической культуры ; [отв. ред. К. С. Гаджиев] / К. фон Бойме. - М. : Юнити, 2003. - 230 с.
5. Матвеев В. Ф. Право публичных собраний : очерк развития и современной постановки права публичных собраний во Франции, Германии и Англии / В. Ф. Матвеев. - СПб. - 2004.
6. Меркл Л. Американская политологическая школа/Л. Меркл ; [пер. с англ.]. - М.: Прогресс, 2000.-275 с.
7. Михельс Р. Социология политической партии в условиях демократии / Р. Михельс //Диалог. - 1990. - № 5,9; 1991. - № 4.
8. Пуфлер Е. Партийна система незалежної України / Е. Пуфлер// Нова політика. - 1997.- №1.-С. 17-26.

Жмуричук Д.

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

У статті розглядається роль масової інформації на формування громадської думки та який вплив має ЗМІ на думку людини.

Ключові слова: ЗМІ, громадська думка, інформація, преса, дезінформація, політреклама.

Інформація завжди впливала на оновлення життя, розвиток суспільства, у тому числі на політичне життя, обумовлюючи пошук нових підходів, рішень. В історії відомо немало ситуацій, коли під безпосереднім впливом поширеної ЗМІ інформації (дезінформації) владні структури, відповідальні посадові особи змінювали свою позицію, приймали серйозні політичні рішення. Але поширенішим і значущішим є їх опосередкований вплив на погляди, настрої, переконання широкого загалу громадян, на формування громадської думки. Сьогодні роль засобів масової інформації з кожним роком підвищується.

Підвищення впливу громадянського суспільства на соціальні відносини пов'язаний з демократизацією життя, підвищенням культурного та освітнього рівня населення, процесами глобалізації тощо. До громадянського суспільства в Україні можна віднести політичні партії, громадські організації, незалежні ЗМІ.

Основними каналами вияву громадської думки вважаються: референдум, опитування населення, збори, маніфестації, всенародні обговорення, але у той же час громадська думка сама формується під впливом багатьох факторів як стихійно (під час спілкування, освоєння індивідуального та колективного досвіду), так і цілеспрямовано, у сучасних суспільствах громадська думка зазнає інформаційно-психологічного впливу багатьох соціальних інститутів

Найбільшу роль у формуванні й поширенні громадської думки відіграють засоби масової інформації – сукупність сучасних каналів зв'язку (преса, телебачення, радіо мовлення, кіно, відео, Інтернет тощо), за допомогою яких поширюється різноманітна інформація у суспільстві. Формуючи громадську думку, засоби масової інформації, з одного боку, акумулюють досвід і волю